

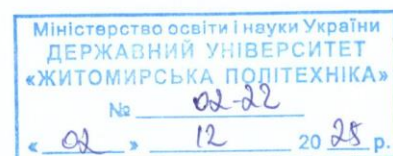
До спеціалізованої вченої ради Д 14.052.03
Державного університету «Житомирська політехніка»
Міністерства освіти і науки України

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора наук з державного управління, професора, завідувача науково-дослідної лабораторії з дослідження проблем управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України
Помази-Пономаренко Аліни Леонідівни на дисертаційну роботу
Колосовської Ірини Ігорівни на тему «Механізми формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління», подану на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми та її зв'язок з науковими програмами

Актуальність теми дисертаційної роботи обумовлена сучасною суспільно-політичною трансформацією пріоритетів, функціональних засад та механізмів системи публічного управління. В умовах повномасштабної війни суттєвої ваги набувають питання забезпечення соціальних прав та соціальної безпеки громадян, що, насамперед, пов'язано зі зростанням масштабів внутрішнього переміщення населення, поглибленням соціально-економічної нерівності, втратою житла, майна та стабільних джерел доходів. За таких обставин традиційні підходи в управлінні виявляють обмежену ефективність, інститути публічної влади потребують модернізаційних підходів в частині переорієнтації з адміністративних структур на координаторів комплексної, міжсекторальної відповіді на соціальні ризики в умовах кризових ситуацій, впровадження інноваційних механізмів реагування, здатних оперативно адаптуватися до динамічних змін середовища й урахувувати потреби вразливих категорій населення. Органи державної влади та місцевого самоврядування мають виступати активними агентами змін, що забезпечують взаємодію між державним, громадським та приватним секторами, створюючи умови для соціальної стійкості та відновлення громад.

У контексті зазначеного слід наголосити на своєчасності та науково-прикладній цінності дисертаційного дослідження Колосовської Ірини Ігорівни, що актуалізує проблематику соціальної орієнтованості публічного управління та спрямоване на поглиблення наукового розуміння процесів трансформації системи державного управління в напрямі посилення її соціальної складової, розроблення адаптивних механізмів управлінського впливу й формування нової соціальної концепції, зорієнтованої на стійкий розвиток і підвищення добробуту громадян.

Актуальність дисертаційної роботи підтверджується її виконанням відповідно до наукових розробок Державного університету «Житомирська політехніка» у рамках тематики «Інноваційні механізми публічного управління та адміністрування» (державний реєстраційний номер 0121U111051), де напрацювання здобувачки стосувалися розробки новітніх адаптивних механізмів, зорієнтованих на забезпечення ефектизації прийняття публічно-управлінських рішень соціального спрямування, а також Національного університету «Чернігівська політехніка» за темами: «Європейський досвід інноваційного розвитку системи публічного управління для забезпечення суспільної стабільності України» (№ 0120U104277) - визначено прогалини нормативно-правового забезпечення публічного управління в соціальній площині та надано відповідні рекомендації щодо їх усунення; «Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах переформатування владних відносин» (№ 0120U105292) - запропоновано критерії зменшення регіональних дисбалансів і розриву між індикаторами ступеня соціального благополуччя і якості життя населення; «Публічне управління та децентралізація влади» (№ 0120U101815) - визначено напрями реформування системи надання соціальних послуг.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Дисертаційна робота характеризується структурованістю, логічністю викладу та аналізу інформації, аргументованістю сформульованих висновків і рекомендацій. Аналіз структури та змісту дисертаційної роботи засвідчує їх

відповідність визначеній меті та поставленим завданням. Отримані результати свідчать, що мета дисертаційного дослідження, яка полягала в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління та розробленні на цій основі науково-прикладних рекомендацій щодо адаптивних механізмів модернізації публічного управління в контексті соціально орієнтованого сталого розвитку України, досягнута.

Дослідження здійснено на основі сучасних наукових підходів: діалектичного, критеріального, системного, ситуаційного, проблемно-орієнтованого, що забезпечило глибоке теоретико-методологічне обґрунтування соціальної концепції публічного управління та стратегічного потенціалу її формування та розвитку. У процесі виконання дисертаційної роботи застосовано широкий спектр загальнонаукових і спеціальних методів, що забезпечують системність, обґрунтованість і прогностичну точність отриманих результатів. Зокрема, використано методи транзитивного та інноваційного моделювання, ідеалізації, аналізу і синтезу, ретроспективного аналізу, наукового абстрагування, категоріального аналізу, а також структурно-функціональний, логіко-аналітичний, аксеологічний. Авторкою дослідження вдало опрацьовано та інтегровано принципи цілепокладання, порівняльних альтернатив, вибору оптимальних критеріїв, дуальності управління.

У розділі 1 проведено критичне узагальнення теоретико-наукових підходів до феномену соціального як ключової детермінанти трансформаційних процесів у публічному управлінні. Визначено його багатофакторний і трансдисциплінарний характер, що обумовлює необхідність комплексного системного аналізу. Запропоновано авторське концептуальне визначення «соціального» з позицій науки публічного управління та здійснено класифікацію базових складових соціальної сфери на основі системи аналітичних критеріїв. Наголошено на інтегрованому підході до формування соціальної концепції управління, що передбачає взаємозв'язок освіти, охорони

здоров'я, зайнятості та соціального захисту як елементів структурно цілісної системи з урахуванням сучасних викликів і загроз.

У межах розділу 2 здійснено типологізацію сучасних моделей і концепцій управління соціальною сферою з урахуванням відповідності соціальним стандартам та ціннісним орієнтирам. Проведено аналіз міжнародних індексів та індикаторів соціального прогресу та інституційної спроможності, що можуть слугувати аналітичною базою для виокремлення основних визначених детермінант формування соціальної концепції публічного управління. Запропоновано авторську методологію, що ґрунтується на побудові структурно-інституційного ланцюга взаємодії «цінності – потреби – стратегічно-ресурсний потенціал – гармонізація інтересів – управлінський регулятивний вплив – соціальна безпека» та забезпечує інтегративний підхід до управлінських процесів у соціальній сфері. З позиції методичного підходу визначено адаптивність як ключову системно-універсальну характеристику управлінської системи та розроблено методику кількісного вимірювання її оптимального рівня через критерії еластичності, інерційності та варіативності, а також запропоновано математичну схему, що дозволяє прогнозувати потенційні наслідки для соціальної безпеки на основі урахування впливу комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів на різні сценарії розвитку.

Матеріал розділу 3 представлено в аналітико-критичному форматі, зокрема авторкою досліджено особливості нормативно-правового забезпечення публічного управління у контексті соціальних гарантій та стандартів; виявлено існуючі прогалини в законодавчому закріпленні стандартів соціального забезпечення та механізмів їх імплементації. Розглянуто адміністративно-управлінські підходи до аналізу міжсекторальної координації забезпечення розвитку соціальної сфери; виокремлено інституційно-функціональні характеристики соціального управління (інституційна визначеність, функціональна спрямованість, координаційний характер, регулятивна ефективність). Охарактеризовано сучасні тенденції та управлінські практики в умовах соціально орієнтованого розвитку, здійснено систематизацію сучасних викликів за напрямками соціального захисту, політики зайнятості, охорони

здоров'я та освіти. При визначенні пріоритетних управлінських підходів наголошено на необхідності розвитку інтегрованих інформаційних платформ, системних аналітично-оцінювальних інструментів методик моделювання та прогнозування, що забезпечують підвищення ефективності моніторингу та оцінки соціальних ініціатив, а також дозволяють точно прогнозувати траєкторії розвитку вразливих груп населення.

У межах розділу 4 здійснено системний аналіз базових механізмів формування соціальної концепції публічного управління, вказано на ключові проблемні аспекти їх практичної реалізації. Обґрунтовано роль державно-приватного партнерства як стратегічного каталізатора розвитку потенціалу соціальної концепції, що забезпечує синергію ресурсів та підвищує ефективність управлінських процесів. Розроблено системно-універсальну модель розвитку стратегічного потенціалу (що охоплює організаційно-трудовий, управлінський, інноваційний та інформаційний види), а також обґрунтовано функціональну значущість запропонованої практико-орієнтованої ієрархічної системи показників та інтегральних критеріїв виміру параметрів стратегічного потенціалу шляхом виокремлення чотирьох рівнів (базовий; соціально орієнтований; оціночний; узагальнюючий). Розроблено та аргументовано вихідну систему адаптивних механізмів поширення соціальної концепції, що у контексті розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління забезпечує реалізацію принципів співуправління, інтегративності та ефектизації управлінського впливу на соціальні процеси.

Принагідно відзначимо, що змістовне наповнення розділу 5 присвячено архітектоніці розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління. Авторкою сформовано систему консолідованих чинників, що впливають на розвиток і поширення соціальної концепції публічного управління; виокремлено ключові блоки деструктивних факторів (регіональні диспропорції; кадрово-ресурсні потреби; неефективність міжсекторального партнерства; низьке застосування інновацій в публічному управлінні соціальною сферою; обмеженість соціально-спрямованого фінансування; нездатність системи до гнучкості та адаптивності) та обґрунтовано необхідність їх урахування для

підвищення ефективності реалізації стратегічного потенціалу, мінімізації соціальних ризиків і забезпечення динамічної стабільності соціальної системи. Запропоновано інтегративно-транзитивну модель розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, що набуває характеру багатовимірності та поліаспектності, зважаючи на інтегративність пріоритетів розвитку соціальної системи, адаптивність механізмів її забезпечення та специфіку суб'єктної взаємодії. Обґрунтовано багаторівневий підхід до забезпечення адаптивності системи публічного управління шляхом обґрунтування ключових напрямів імплементації конкретних соціальних ініціатив у форматі програм/проєктів/послуг та вимірюваних очікуваних результатів їх реалізації за відповідними сферами.

Висновки дисертації сформульовані чітко й конкретно, отримані на основі логічного і послідовного викладу матеріалу. Розділи дисертаційної роботи структурно і логічно взаємопов'язані між собою. Наукові положення, висновки і рекомендації є належним чином обґрунтованими та становлять наукову і практичну цінність.

Наукова новизна одержаних результатів

Слід погодитись із сформульованими у дисертації конкретними положеннями, що визначають наукову новизну отриманих результатів. Зокрема, авторкою вперше запропоновано науково-теоретичну основу формування соціальної концепції публічного управління як визначальної цінності творення суспільного консенсусу та чинника динамічної стабільності, спрямованої на захист соціальних норм, порядків, інтересів в умовах суспільної транзитивності; що обґрунтована наявністю певного комплексу понять і категорій, які розкриваються через систему соціальних відносин і зв'язків; методологією інституційно-функціональної акумуляції, в основі якої принципи суб'єктної ієрархії та контролю, а також на цій основі розроблено інтегративно-транзитивну модель розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, що передбачає якісний вимір результативності з урахуванням випереджального ефекту та забезпечує прогнозування потенційних соціально-

управлінських результатів та підвищення стійкості системи до трансформаційних викликів.

У методологічному плані до елементів наукової новизни, а відтак, авторського здобутку, слід віднести представлену авторську методологію формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління як сукупність наукових теорій, моделей та концепцій з виокремленням їх соціоорієнтованих принципів і підходів (принципи синергетичної рівноваги, інтегрованої інституційно-організаційної та структурованої взаємодії, соціальної стійкості; критеріальний підхід, проблемно орієнтований підхід «норм-впливів-потреб»; методи моніторингу, оцінювання та контролю соціальної якості, транзитивного моделювання, імовірнісні методи моделювання шляхів протидії соціальним ризикам та підтримки змін, стратегування), які в умовах суспільної транзитивності скеровані регуляторним управлінським впливом на формування динамічних адаптивних механізмів.

Серед елементів наукової новизни дисертаційної роботи заслуговує на увагу запропонована вихідна система адаптивних механізмів формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, що включає: механізми політико-правового врегулювання; механізми інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії; комунікативно-адаптаційні механізми партнерської взаємодії; стимулюючо-ресурсні механізми, 5) механізми соціально орієнтованого фінансування; аналітико-оцінювальні механізми соціальної якості; механізми соціальної трансформації та підтримки змін; механізми забезпечення соціальної стійкості. Запропоновані механізми забезпечують системність управлінських процесів на всіх рівнях, характеризуються стратегічною спрямованістю; ціннісним підґрунтям, інклюзивністю та партисипативністю, сприяють узгодженості та цілісності публічно-управлінського впливу в контексті посилення адаптивності та здатності протистояти новітнім соціальним ризикам та кризовим ситуаціям.

У роботі удосконалено підходи до оцінювання вимірів результативності поширення соціальної концепції публічного управління в частині відображення

орієнтованості на врахування соціально-системних та інституціональних характеристик ключових категоріальних складових соціального в системі публічного управління; класифікацію базових управлінських механізмів взаємодії шляхом виокремлення механізмів інтегрованої інституційно-організаційної взаємодії та комунікативно-адаптаційних механізмів партнерської взаємодії; трактування поняття «соціальне» в публічному управлінні як системного явища, що охоплює взаємодію усіх сфер суспільного життя в межах розподілу ресурсів, влади, відповідальності між основними соціальними суб'єктами з метою досягнення врівноваженості, згуртованості та порядку.

Вагомим пунктом наукової новизни виступає інструментальна методика комплексної оцінки адаптивної спроможності системи публічного управління до розвитку та поширення соціальної концепції, яка ґрунтується на використанні динаміки консолідованих взаємозв'язків, об'єднаних у постійні ланцюги знань, із використанням технології визначення маневровості планових публічно-управлінських рішень соціального спрямування з метою набуття ними характеристик динамічності, інерційної еластичності, неодномоментності відповіді на силу впливу, інтегративності, досягнення відповідності між наявними ресурсами та можливостями, зростання надійності та мінімізації ризиків планування управлінської діяльності.

У науково-практичному контексті слід відзначити виокремлення синтетичних індикаторів та показників соціальної ефективності функціональної діяльності управлінських суб'єктів з метою оцінки спрямування публічно-управлінської діяльності в соціальній сфері на генерування результатів виконання поставлених цілей за відповідними стратегічними напрямками через виконання тактичних кроків і задач, результуючий показник яких відображається через задоволеність суспільних потреб та загальний рівень життя громадян; змістовну ідентифікацію та пропозиції щодо практичного впровадження ключових напрямів імплементації соціальних ініціатив у форматі програм, проєктів і послуг у сферах зайнятості, соціального захисту, освіти та охорони здоров'я з урахуванням іманентних чинників впливу та адаптивних

механізмів з метою підвищення ефективності управлінських рішень соціального спрямування.

Повнота викладення результатів в опублікованих працях

Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено у 58 наукових працях, серед яких, зокрема: 7 розділів у колективних монографіях, 8 статей у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, 22 статті у наукових фахових виданнях України, 3 статей в інших наукових виданнях, 18 публікації апробаційного характеру у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій.

У тексті дисертації є посилання на співавторів спільних публікацій.

Наукові праці, опубліковані Колосовською Іриною Ігорівною, засвідчують належний рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, та відображають основні результати дослідження.

Зміст реферату повністю розкриває зміст дисертаційного дослідження і є ідентичним.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації

Дисертаційна робота виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності та етики наукових досліджень. У ній не виявлено плагіату, фабрикації чи фальсифікацій. Усі отримані результати базуються на достовірних джерелах та перевірених методиках, що забезпечує наукову обґрунтованість та об'єктивність висновків.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Запропоновані у дисертаційній роботі практико-орієнтовані підходи і розроблені механізми є вагомим підґрунтям для підготовки стратегій розвитку соціальної сфери, підвищення рівня адаптивної спроможності управлінської системи, визначення пріоритетів за напрямками соціального захисту, зайнятості,

освіти, охорони здоров'я. Практична значимість одержаних результатів підтверджується комплексом конкретних практичних рекомендацій щодо імплементації соціальних проєктів і програм на основі ланцюжка «потреби/пріоритети – ключові чинники – вектори розвитку – адаптивні механізми – трансформаційні зміни», що підвищує ефективність державних та муніципальних соціальних ініціатив. Результати дослідження та запропоновані практичні рекомендації були впроваджені у діяльність органів публічної влади, правозахисних, освітніх, соціальних інституцій, що документально підтверджується довідками відповідних установ: Представника Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у Рівненській області, Вищої школи публічного управління, Львівського обласного центру соціальних служб, Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, Служби у справах дітей, Департаменту освіти і науки Львівської обласної військової адміністрації, Національного університету «Чернігівська політехніка», Департаменту охорони здоров'я Львівської обласної військової адміністрації, а також Львівського обласного центру зайнятості. Окремі положення та результати дослідження знайшли відображення у депутатській та законотворчій діяльності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційна робота характеризується високим рівнем наукової самостійності здобувачки та вносить вагомий внесок у теоретичні та практичні аспекти державного управління. Водночас деякі питання потребують додаткового аналізу та обговорення:

1. Авторкою роботи системно висвітлено процеси трансформації публічного управління у соціальній сфері. Водночас доцільним є підсилення акценту на цифровізації як стратегічному каталізаторі впровадження соціальної концепції публічного управління, що забезпечує інтеграцію інституційної прозорості та підзвітності, стимулює активну громадську участь, а також підвищує гнучкість і результативність управлінських механізмів у процесі післявоєнного відновлення та модернізації соціальної системи.

2. При розгляді характеристик комунікативно-адаптаційних механізмів партнерської взаємодії дисертанткою значну увагу приділено соціальному партнерству. У той же час, слід відзначити, що недостатньо розкритим є питання кореляції соціального партнерства з означеними механізмами, зокрема, в частині його практичної імплементації як дієвого адаптаційного ресурсу, що підвищує рівень довіри між учасниками управлінських відносин і сприяє ефективному впровадженню соціально орієнтованих управлінських практик.

3. Позитивно оцінюючи наукову обґрунтованість запропонованої інтегративно-транзитивної моделі розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління, вважаємо, що доцільно підкреслити необхідність більш детального висвітлення її науково-теоретичного, емпіричного та праксеологічного рівнів. Це дозволило б чітко продемонструвати взаємозв'язок концептуальних положень, емпірично підтверджених результатів та практичних рекомендацій щодо реалізації соціально орієнтованих управлінських стратегій.

4. На наш погляд, у роботі ґрунтовно проаналізовано нормативно-правове забезпечення публічного управління у сфері соціальних гарантій та стандартів, виявлено наявні недоліки та правові колізії, а також відзначено новітні законодавчі ініціативи вітчизняного законодавства, що свідчать про соціальну орієнтованість публічного управління в умовах воєнного стану. У той же час, відзначимо, що дисертація тільки б виграла, якби її авторка приділила більше уваги дослідженню правових норм зарубіжного законодавства, зокрема на предмет їх актуальності та можливості адаптації в Україні.

5. Уважаємо, що було б логічно більш системно окреслити новітні управлінські пріоритети, реалізація яких сприятиме інституціоналізації соціальної концепції публічного управління у контексті післявоєнного відновлення, зокрема через інтеграцію інноваційних технологій, мережових моделей співпраці та адаптивних механізмів політичного реагування.

Принагідно варто зазначити, що наведені зауваження не знижують наукову вагу дисертаційної роботи Колосовської І.І., а радше окреслюють напрямки для подальшого наукового осмислення проблематики.

Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Колосовської Ірини Ігорівни є самостійною та завершеною науковою роботою, спрямованою на розв'язання актуальної наукової проблеми – обґрунтування теоретико-методологічних засад формування, розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління та розроблення на цій основі науково-прикладних рекомендацій щодо адаптивних механізмів модернізації публічного управління в контексті соціально орієнтованого сталого розвитку України. Отримані результати характеризуються значущою науковою новизною та становлять вагомий внесок у розвиток науки державного управління, сприяючи поглибленню наукових підходів та оптимізації механізмів розвитку та поширення соціальної концепції публічного управління.

Зміст дисертації повністю відповідає спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління. Робота виконана на високому науково-теоретичному рівні, за актуальністю і сукупністю здобутих результатів цілком відповідає вимогам, котрі висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук, зокрема пп. 6-9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 (зі змінами), а її авторка, Колосовська Ірина Ігорівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – Механізми державного управління.

Офіційний опонент:

завідувач науково-дослідної лабораторії
з дослідження проблем управління
у сфері цивільного захисту
Національного університету
цивільного захисту України,
доктор наук з державного управління,
професор

Аліна ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО

Підпис Аліни Помаза-Поньмаренко
завідую

Учений секретар
к.психол.н., с.п.с.

Андрій Пабідан